

**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ТДВ “ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН” ЗА ІСНУЮЧИХ УМОВ І ОБМЕЖЕНЬ**

У економічній науці проблема визначення чи дослідження економічних результатів міститься у ключових гіпотезах всіх наукових досліджень, саме тому вміння підприємства досягти кращих економічних результатів, за існування певних умов чи обмежень, є головною складовою його успіху

Ключові слова: результативність, рентабельність інвестицій, операційна діяльність, соціально-економічна ефективність.

V. M. POLOZOVA, H. A. REBEKEVSHA
Khmelnitsky National University

**PERFORMANCE ANALYSIS OF THE COMPANY WITH ADDITIONAL LIABILITY
“HMELYNYSKZALIZOBETON” FOR EXISTING CONDITIONS AND RESTRICTIONS**

Abstract – Any organization can achieve a performance increase by using different approaches. Each of the ways to increase the effectiveness depends on several factors of the environment and the state of micro-enterprises. This article contains several variants of evaluation of the enterprise from various authors and proposed calculation of socio-economic performance. Particular attention is given figures as “return on equity” as an integrated parameter estimation performance shown its benefits calculation. By using one of the systems was analyzed activities of the Company with additional liability “Hmelnytskzalizobeton” that works in the construction industry.

Key words: productivity, return on investment, operational activity, socio-economic efficiency.

Постановка проблеми В сучасних економічних умовах підприємства будівельної галузі України знаходяться під впливом конкуренції, інфляції, нестабільності інвестиційної ситуації і кредитної системи. Їх діяльність характеризується недостатністю власних джерел фінансування, нестабільністю зовнішніх зв'язків і внутрішніх факторів розвитку та інших ризиків, в результаті чого вони можуть опинитися у кризовій ситуації, яка потребує розробки адекватних механізмів антикризового управління за рахунок визначення результативності його діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фундаментальні здобутки у сфері визнання та управління результативністю діяльності підприємств були отримані у дослідженнях В. Паретто, Е. Барона, Ф. Пitera, Ф. Друкера, А. Хайєка, М. Алле, С. Покропивного, І. Прокопенка, А. Стильченко, В. Хрипача, А. Борисова.

Формування цілей статті. Проаналізувати існуючі системи оцінки результативності діяльності підприємства, оцінити їх недоліки та переваги та використати для оцінки діяльності Товариства з додатковою відповідальністю “Хмельницькзалізобетон”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-яка організація може досягти зростання результативності шляхом застосування різних підходів. Кожний із шляхів зростання результативності залежить від низки чинників зовнішнього середовища та стану мікросередовища підприємства. Звідси результативність може вимірюватися різними показниками (системою показників), тому розрізняють часткову, багатофакторну та загальну результативність.

Оцінювання результативності потребує точних економічних критеріїв. Однак єдиної і цілісної методології не створено і донині. Систему критеріїв, за якими може оцінюватись результативність діяльності підприємств, наведено у таблиці 1.

Комплексна оцінка результатів діяльності і поточного стану підприємств ґрунтується на цілісній системі показників, які розкривають основні сторони господарської діяльності та сигналізують про можливе неблагополуччя в організації. Показники – це один з інструментів управління, який дозволяє реалізовувати абстрактні стратегічні цілі. У практиці розвинених країн показники складають цілий напрям у менеджменті, який отримав назву вимірювання і управління результативністю (performance measurement and management). Цьому напрямку відводиться дуже важливе місце, оскільки як непорушна істина вважається, що не можна управляти тим, чого не можна виміряти. Результативність діяльності може бути виміряна на основі інтегрального показника або на основі системи показників (див. табл. 1).

Десятиліттями результативність діяльності оцінювалася на основі даних, що надаються системою бухгалтерського обліку. Інструменти оцінки підприємств, такі як співвідношення ринкової вартості і доходу на акцію (мультиплікатор “ціна/дохід” (PE)), рентабельність інвестицій (ROI), рентабельність власного капіталу, прибуток на одну акцію (EPS), економічна додана вартість (EVA) і співвідношення ринкової і балансової вартості (MB), обчислюються для того, щоб судити про результативність окремих підприємств або бізнесу в цілому. Але помітно, що вектор дослідження проблеми визначення та вимірювання результативності діяльності підприємств постійно направлений від простого до більш складного.

Метою будь-якої комерційної організації повинно бути отримання чистого прибутку як сьогодні, так і в майбутньому (абсолютний показник), і встановлений власниками рівень віддачі від інвестицій (відносний показник). Для оцінки ступеня досягнення мети важливий як абсолютний, так і відносний показники, оскільки для отримання одного і того ж значення чистого прибутку можуть бути задіяні різні активи.

Добре цей процес ілюструє розкладання показника – “рентабельність власного капіталу” (ROE) з використанням формули Du Pont. Ця модель розкриває взаємозв’язок між рентабельністю і основними фінансовими показниками компанії.

Таблиця 1

Запропонована система показників для визначення результативності діяльності підприємства

Ознака класифікації		Зміст показника		
Кількісний показник	Загальні критерії результативності	Темпи зростання загальних результатів діяльності (обсягів виробництва, прибутку, частки ринку, вартість акцій, обсягу витрат на маркетинг і збут)		
		Рівень рентабельності власного капіталу		
		Коефіцієнт фінансової стійкості		
		Коефіцієнт платоспроможності		
		Зниження витрат на 1 грн товарної продукції		
	Часткові критерії результативності	Показники ефективності використання трудових ресурсів	Темпи зростання продуктивності праці	
			Коефіцієнт співвідношення темпів зростання продуктивності праці і темпів зростання заробітної плати	
			Частка приросту обсягу виробництва в результаті зростання продуктивності праці	
		Показники ефективності використання матеріально-технічних ресурсів	Фондовіддача	
			Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	
			Коефіцієнт співвідношення приросту товарної продукції до приросту оборотних коштів	
			Матеріаломісткість продукції	
Якісні показники	Підвищення рівня якості продукції та послуг			
	Стабільність персоналу організації			
	Поліпшення умов праці персоналу			

Розрахунок *ROE* можна запропонувати за допомогою двох формул:

$$ROE = ROA \cdot EM, \quad (1)$$

$$ROE = \frac{ЧП}{B}, \quad (2)$$

де *ROA* – рентабельність активів; *EM* – мультиплікатор власного капіталу або фінансовий леверидж; *ЧП* – чистий прибуток; *BK* – власний капітал.

Перевагами використання *ROE* як інтегрального показника результативності є наступні:

1. Дозволяє відобразити стратегічну мету будь-якої організації – стати високоприбутковою компанією.
2. Відображає більш високий рівень результативності діяльності, ніж показники продуктивності, які також розкривають категорію результативності.
3. В теорії корпоративних фінансів *ROE* розглядається як показник результативності інвестицій.
4. У розвинених країнах він вважається основним і на макро-, і на мікроекономічному рівнях. Вартість компанії, тому рентабельність капіталу постійно “моніториться” – за галузями і територіями, а на підприємствах жорстко контролюється менеджментом.
5. Це межа вартості капіталу, яку може привернути підприємство для реалізації проекту.
6. Вказує на загальну результативність роботи менеджменту організації.
7. На Заході розраховані середні значення *ROE* за галузями, що дозволяє підприємству порівнювати свої результати роботи з результатами конкурентів.
8. Є сигналом для підвищення чи зниження курсу акцій підприємства на фондовому ринку.
9. Виражає створення цінності для акціонерів, тому часто слугує критерієм успішності діяльності компанії в цілому.

В умовах України, напевно, єдино доступним і корисним показником буде саме *ROE*. Його краще всього визначити як відношення чистого прибутку (представленого як результат господарської діяльності у фінансовій, а не податковій звітності) до власного капіталу [2, с. 43]. Також відображають результативність за видами діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова), та витрат за елементами виробництва у кожному блоці результативних, основних і базових показників, що дозволяє сформувати систему показників і на її основі розробити систему бюджетів і заходів, що забезпечують зростання результативності діяльності підприємства.

Групування показників результативності за видами діяльності (блоками), що відносяться до операційної, інвестиційної та фінансової, рівнями (критерій, результативні, основні і базові) та елементами виробництва дозволяють створити обґрунтоване уявлення про реальність досягнутих результатів діяльності.

Основні показники відображають витрати і результати відповідно: виробництва – операційної діяльності та характеризують операційні витрати підприємства та використовуються при розробці річних бюджетів; інвестиційної діяльності – результат використання власного капіталу і сукупних активів; фінансової діяльності – структуру коштів (залучених і власних) у валюті балансу [1].

Аналіз результативності діяльності буде проводитись за фінансовою звітністю ТДВ “Хмельницьк-залізобетон” протягом 2010 та 2011 років. Сукупність критеріїв наведено вище.

Таблиця 2

Аналіз результативності діяльності підприємства на основі системи показників

Показник	Значення
Загальні критерії результативності	
Темпи зростання загальних результатів діяльності (обсягів виробництва, прибутку, частки ринку, вартість акцій, обсягу витрат на маркетинг і збут)	Зростання: доходу – 148,13 %; прибутку від реалізації продукції – 85,59 %; чистого прибутку – 103,85 %; витрат на збут – 228,15 %; адміністративних витрат – 127,16 %
Рівень рентабельності власного капіталу (ROE)	За 2010 р. – 7,15 %; за 2011 р. – 7,03 %
Коефіцієнт фінансової стійкості	За 2010 р. – 5,98; за 2011 р. – 7,06
Коефіцієнти: платоспроможності; заборгованості; співвідношення залучених і власних коштів	За 2010 р. – 0,17; за 2011 р. – 0,14; за 2010 р. – 0,08; за 2011 рік – 0,03
Зниження витрат на 1 грн товарної продукції	104,35 %
Часткові критерії результативності	
Темпи зростання продуктивності праці – одного працівника	143,14
Коефіцієнт співвідношення темпів зростання продуктивності праці і темпів зростання заробітної плати	1,08
Частка приросту обсягу виробництва в результаті приросту продуктивності праці	1,11
Фондовіддача	За 2010 р. – 3,37; за 2011 р. – 5,24
Коефіцієнт співвідношення приросту товарної продукції до приросту оборотних коштів	1,27
Матеріаломісткість продукції	За 2010 р. – 0,706; за 2011 р. – 0,715

Аналізуючи показники можна зробити такі висновки:

1. Загальні критерії результативності (дохід, чистий прибуток, фінансова стійкість) мали тенденцію до підвищення, що є позитивним для підприємства, а коефіцієнти платоспроможності знизились, що означає зменшення використання як короткострокових та довгострокових кредитів. Негативним для підприємства являється досить велике збільшення розміру витрат на збут (майже у два рази) та адміністративних витрат, що значно перевищує темпи зростання чистого прибутку.

2. Часткові критерії результативності: коефіцієнт співвідношення темпів зростання продуктивності праці і темпів зростання заробітної плати більше одиниці, тобто продуктивність зростає не за рахунок заробітної плати; фондовіддача підвищилась за рахунок збільшення доходу; матеріаломісткість продукції теж підвищилась, як за рахунок зростання собівартості так і матеріальних витрат.

Отже, загальна результативність діяльності ТДВ “Хмельницькзалізобетон” протягом 2011 року на основі наведеної системи показників є високою. Підвищення темпів росту показника результативності діяльності є ознакою зменшення кризових явищ.

Аналіз результативності за видами діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова).

Таблиця 3

Аналіз результатів за видами діяльності, тис. грн

Показник	Рік, тис. грн		Темп зростання, %
	2010	2011	
1. Валовий прибуток	12427	15370	123,68
2. Фінансовий результат від операційної діяльності	3385	4007	118,38
3. Фінансовий прибуток (збиток)	-276	38	113,77
4. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	3109	4045	130,11
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності	2544	2642	103,85
6. Надзвичайний прибуток (збиток)	–	–	–
7. Чистий прибуток (збиток)	2544	2644	103,93

Отже, аналізуючи таблицю, можна зробити висновки про те, що найбільшу частину в структурі чистого прибутку займає фінансові результати від операційної діяльності, що протягом 2011 р. зріс на 18,38 %. Також для визначення результативності діяльності досить важливо проводити аналіз рівня соціально-економічної ефективності. Автори Іванілов О., Перетятко А. пропонують об'єднати та уніфікувати коефіцієнти соціальної та економічної складової ефективності та прийняти певну структуру серед цих показників. Питома вага кожного з показників наведена в таблиці 4 [3].

Таблиця 4

Структура показників соціально-економічної ефективності будівельного підприємства

Показник	Питома вага
Фондовіддача	0,13
Темп зростання продуктивності	0,18
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,08
Рентабельність основної діяльності	0,19
Темп зростання фонду оплати праці	0,25
Коефіцієнт плинності кадрів	0,09
Коефіцієнт змінюваності кадрів	0,08

Розрахунок інтегрального показника соціально-економічної ефективності будівельного підприємства пропонуємо проводити за наступною формулою:

$$^2_A = \hat{O}_A \cdot V_A + \hat{O}_{ID} \cdot V_{ID} + \hat{E}_{IA} \cdot V_{IA} + \hat{D}_{IA} \cdot V_{IA} + \hat{O}_{OI} \cdot V_{OI} + \hat{E}_{IE} \cdot V_{IE} + \hat{E}_{CI} \cdot V_{CI}, \quad (3)$$

де 2_A – інтегральний показник соціально-економічної ефективності; $\hat{O}_A$ – фондовіддача грн/грн; $\hat{O}_{ID}$ – темп зростання продуктивності праці; $\hat{E}_{IA}$ – коефіцієнт оборотності оборотних коштів; $\hat{D}_{IA}$ – рентабельність основної діяльності; $\hat{O}_{OI}$ – темп росту фонду оплати праці; $\hat{E}_{IE}$ – коефіцієнт плинності кадрів; $\hat{E}_{CI}$ – коефіцієнт змінюваності кадрів; V – питома вага кожного з показників, % [3].

Використовуючи вищенаведену формулу і звітність підприємства нами отримані наступні показники за два аналітичні періоди, що наведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Інтегральний показник соціально-економічної ефективності ТДВ “Хмельницькзалізобетон”

Період	Інтегральний показник
2010 р.	2,69
2011 р.	2,56

За загальновідомою методикою для отримання коректної оцінки соціально-економічної ефективності необхідно ввести кількісні критерії: 0–1,6 – низький; 1,7–3,3 – достатній та 3,4–5,0 – високий рівень.

Висновки. Оцінка результативності є істотним елементом управління результативністю: вона завершує процес, даючи відповіді на ключові питання результативності: чи добре ми працюємо і чи добре ми попрацювали? Аналізуючи діяльність ТДВ “Хмельницькзалізобетон” за наведеною системою можна зробити висновок про те, що результати його діяльності є досить високими, головну увагу треба приділити до зниження матеріаломісткості та коригування фінансової та інвестиційної діяльності. Що ж до інтегрального показника соціально-економічної ефективності, то протягом двох років він знаходився в межах достатнього рівня соціально-економічної ефективності.

Література

1. Гордієнко Т. В. Антикризовий механізм управління результативністю діяльністю будівельного підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Гордієнко. – Х. : Харків. нац. акад. міського господарства, 2011. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>
2. Мельничук Л. Ю. Рентабельність власного капіталу як інтегральний показник результативності діяльності підприємства / Л. Ю. Мельничук // Вісн. ХНУ. – Хмельницький, 2010. – № 4. – Т. 4. – С. 41–45.
3. Іванілов О. С. Оцінка результатів діяльності будівельного підприємства на основі інтегрального показника соціально-економічної ефективності [Електронний ресурс] / О. С. Іванілов, А. Ю. Перетятко, Г. В. Алексєєва. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2011_34/11iostap.pdf

References

1. Hordiyenko T. V. Antykryzovyy mekhanizm upravlinnya rezul'tatyvnisty diyal'nisty budivel'noho pidpryyemstva [Elektronnyy resurs] / T. V. Hordiyenko. – Kh. : Kharkivs'ka natsional'na akademiya mis'koho hospodarstva, 2011. – <http://eprints.kname.edu.ua>
2. Mel'nychuk L. Yu. Rentabel'nist' vlasnoho kapitalu yak intehral'nyy pokaznyk rezul'tatyvnosti diyal'nosti pidpryyemstva / L. Yu. Mel'nychuk // Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky. – Khmel'nyts'kyi, 2010. – № 4. – Т. 4. – С. 41–45.
3. Ivanilov O. S. Otsinka rezul'tativ diyal'nosti budivel'noho pidpryyemstva na osnovi intehral'noho pokaznyka sotsial'no-ekonomichnoyi efektyvnosti [Elektronnyy resurs] / O. S. Ivanilov, A. Yu. Peretyat'ko, H. V. Alekseyeva. – http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2011_34/11iostap.pdf

Надіслана/Written: 20.05.2013 р.

Надійшла/Received: 22.05.2013

Рецензент: д.е.н., проф. О. О. Орлов